

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2025. gada 16. decembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Kristīne Zīle, senatore Sanita Osipova un senatore Marika Senkāne

rakstveida procesā izskatīja Latvijas Republikas ģenerālprokurora pienākumu izpildītāja protestu par Kurzemes rajona tiesas 2025. gada 13. marta spriedumu civillietā /Persona D/ prasībā pret /Persona C/ par mantojuma apliecības atzīšanu par spēkā neesošu daļā un mantojuma tiesību atzīšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Kurzemes rajona tiesas 2025. gada 13. marta spriedumu apmierināta /Persona D/ prasība pret /Persona C/ atzīstot par spēkā neesošu $\frac{1}{2}$ domājamās daļas apmērā zvērinātas notāres Ilzes Rozes 2021. gada 30. jūnijā /Persona C/ izsniegto mantojuma apliecību, reģistrācijas Nr. 822, atzīstot /Persona D/ mantojuma tiesības uz $\frac{1}{2}$ domājamo daļu no visa /datums/ mirušā /Persona B/ atstātā mantojuma.

Lieta izskatīta tikai pirmās instances tiesā, un spriedums kā nepārsūdzēts stāties likumīgā spēkā.

[2] Par minēto spriedumu ģenerālprokurora pienākumu izpildītājs Civilprocesa likuma 60. nodaļas kārtībā iesniedza protestu, lūdzot spriedumu atcelt būtisku materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

Protests pamatots ar šādiem argumentiem.

[2.1] Oficiālā izdevuma „Latvijas Vēstnesis” /datums/ laidienā publicēts zvērinātas notāres Ilzes Rozes paziņojums par /datums/ī mirušā /Persona B/ mantojuma atklāšanos.

Zvērināta notāre Ilze Roze 2021. gada 30. jūnijā izdevusi mantojuma apliecību par tiesībām uz mantojumu pēc likuma, ar kuru /Persona C/ apstiprināta mantojuma tiesībās uz visu atstāto mantojumu. Tādējādi prasītāja notāra paziņojumā noteiktajā termiņā nebija notāram iesniegumu par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās. Prasības pieteikumā norādīts, ka prasītāja ar atbildētāju bija vienojušās par to, ka mantojuma apliecību saņems tikai atbildētāja. Minētie fakti liecina par to, ka prasītāja apzināti nevēlējās likumā noteiktajā kārtībā iesniegt notāram iesniegumu par mantojuma, ka viņa nav vēlējusies mantot – ir atraidījusi /Persona B/ mantojumu un neatgriezeniski zaudējusi tiesības uz šo mantojumu saskaņā ar Civillikuma 781. panta otro teikumu. Šādos apstākļos prasītājai nebija tiesību celt mantojuma prasību.

Tiesa nav izvērtējusi lietas pareizai izlemšanai būtiskus faktus un nav vadījusies pēc tām materiālo tiesību normām, kas reglamentē jautājumu par atteikšanos no mantojuma un šādas atteikšanās sekas.

[2.2] Lietas materiāliem pievienots likumīgā spēkā stājies Kurzemes rajona tiesas 2023. gada 6. decembra spriedums civillietā Nr. C69335623, ar kuru konstatēts paternitātes fakts, ka /Persona A/ ir /datums/ mirušā /Persona B/ dēls, fakts konstatēts /Persona B/ mantojuma lietas kārtīšanai. Tiesas nolēmumā, cita starpā, fiksēts, ka /Persona A/ bija iesniedzis zvērinātam notāram iesniegumu par /Persona B/ mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās, bet nevarēja iesniegt radniecību apstiprinošu dokumentu.

No Tiesu informācijas sistēmas redzams, ka 2024. gada 28. februārī Kurzemes rajona tiesā iesniegts /Persona A/ prasības pieteikums pret /Persona C/, kurā lūgts atzīt par spēkā neesošu zvērinātas notāres Ilzes Rozes 2021. gada 30. jūnijā atbildētājam izsniegto mantojuma apliecību, reģistrācijas Nr. 822, un, atzīt prasītāja mantojuma tiesības uz ½ daļu no visa /Persona B/ atstātā mantojuma. Par šo prasību 2024. gada 6. martā ierosināta civillietā Nr. C69225324, kura protesta iesniegšanas brīdī nav izskatīta.

Par minētās civillietas ierosināšanu tiesai šajā lietā bija zināms (2025. gada 12. marta tiesas sēdes audioieraksts [00:05:39]). Tādējādi prasības celšanas brīdī un šīs lietas izskatīšanas gaitā /Persona D/ un /Persona A/ dažādās civillietās vienlaikus pretendēja uz vienu un to pašu /Persona B/ mantojuma daļu, kuru abi prasīja no vienas atbildētājas. Strīds par tiesībām uz /Persona B/ mantojumu un tā daļām ir starp visām trim minētajām personām, kurām ir līdzvērtīgas tiesības uz mantojumu pēc likuma.

[2.3] Nepieciešamību celt mantojuma prasību šajā lietā /Persona D/ pamatojusi ar apstākli, ka pēc atbildētājas apstiprināšanas mantojuma tiesībās, uz /Persona B/ mantojumu pieteicies arī /Persona A/, kas var radīt viņai neatgriezeniskas sekas. Neraugoties uz minēto, /Persona D/ cēlusi mantojuma prasību tikai pret /Persona C/, t.i., tikai to /Persona B/ mantinieci, kura neapstrīd prasītājas tiesību uz ½ mantojuma daļu. Tādējādi /Persona D/ celtā mantojuma prasība neatbilst Civillikuma 667. un 668. pantā izvirzītajiem kritērijiem par mantojuma prasības celšanu, jo tā nav celta pret personu, kura apstrīd prasītājas tiesību uz mantojumu.

[2.4] Nedz civillietas ierosināšanas stadijā, nedz, taisot spriedumu, tiesa nav vērtējusi jautājumu par to, vai celtā prasība atbilst likumā noteiktajiem mantojuma prasības kritērijiem un nav veikusi likumā paredzētās procesuālās darbības, lai nodrošinātu, ka lietas dalībnieka statusā tiek aicināts /Persona A/ – kā prasībā minētā persona, kura apstrīd prasītājas mantojuma tiesību.

Tiesa nav veikusi nedz Civilprocesa likuma 133. pantā paredzētās darbības prasības pieteikuma atstāšanai bez virzības, lai nodrošinātu lietas dalībnieka uzaicināšanu, nedz lietu apvienošanu Civilprocesa likumā 134. panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā.

Tiesa nav iedziļinājusies būtisku lietas apstākļu vērtēšanā, jo atbildētāja atzinusi prasību pilnīgi. Proti, pamatojoties vienīgi uz /Persona D/ apgalvojumiem, bet bez attiecīgiem pierādījumiem, tiesa atzinusi par pierādītu, ka pēc /Persona B/ mantojuma atklāšanās mantojums atradies prasītājas valdījumā (Civillikuma 689. pants), kas pielīdzināms mantojuma pieņemšanai.

Norādītie tiesību normu pārkāpumi uzskatāmi par būtiskiem, jo noveduši pie lietas nepareizas izskatīšanas – likumam neatbilstošas tiesību atzīšanas prasītājai uz ½ daļu no /Persona B/ atstātā mantojuma.

[2.5] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 203. panta piekto daļu spriedumam, kas stājies likumīgā spēkā, ir likuma spēks, tas ir obligāts un izpildāms visā valsts teritorijā. Tā kā ar spēkā stājušos spriedumu ir atzītas /Persona D/ mantojuma tiesības uz ½ daļu /Persona B/ atstātā mantojuma, /Persona A/ celtā prasība civillietā Nr. C69225324 par tiesību atzīšanu uz analoģu /Persona B/ mantojuma daļu vairs nevar tikt apmierināta. Turklāt pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā nav iespējama arī Civillikuma 404. panta 1. punktam atbilstoša mantojuma daļas noteikšana pēc likuma (vienādās daļās) starp /Persona B/ trim mantiniekiem.

Ievērojot minēto, ar spriedumu ir aizskartas /Persona A/ tiesības aizsargāt savu mantojuma tiesību uz ½ daļu no /Persona B/ atstātā mantojuma, kuras viņš bija uzsācis īstenot vēl pirms prasības celšanas šajā lietā, ceļot mantojuma prasību civillietā Nr. C69225324.

[3] Augstākajā tiesā 2025. gada 8. oktobrī saņemti /Persona C/ paskaidrojumi par protestu, kuros norādīts, ka /Persona A/ bijis zināms par /Persona D/ vēlmi iestāties trešās personas statusā civillietā Nr. C69225324, pret ko pretenzijas nebija izteicis.

Motīvu daļa

[4] Pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris protestā norādītos argumentus, Senāts atzīst, ka protests apmierināms šādu apsvērumu dēļ.

[5] Atbilstoši Civilprocesa likuma 134. panta otrajai daļai, ja tiesas tiesvedībā atrodas vairākas vienveidīgas lietas, kurās piedalās vienas un tās pašas puses, vai arī lietas, kurās viens prasītājs ceļ tiesā prasību pret vairākiem atbildētājiem vai vairāki prasītāji – pret vienu un to pašu atbildētāju, tiesa ir tiesīga apvienot šīs lietas vienā tiesvedībā, ja šāda apvienošana sekmēs lietu ātrāku un pareizāku izskatīšanu.

No minētā tiesiskā regulējuma izriet, ka vienīgi tiesas kompetencē ir izlemt jautājumu par vienveidīgu lietu apvienošanu. Galvenais kritērijs ir iespēja ātrāk un, zinot visus strīda apstākļus, tostarp citā ar esošo lietu apvienojamā lietā, arī precīzāk tās izskatīt (sk. *Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. (1.–28. nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 417. lpp.*).

[5.1] No lietas materiāliem redzams, ka /datums/ atklājies /Persona B/ mantojums. /Persona B/ likumiskie mantinieki ir viņa trīs bērni – /Persona D/, /Persona C/ un /Persona A/.

/Persona C/ 2021. gada 30. jūnijā izsniegta mantojuma apliecība par apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz visu /Persona B/ atstāto mantojumu.

[5.2] Ar likumīgā spēkā stājušos Kurzemes rajona tiesas 2023. gada 6. decembra spriedumu civillietā Nr. C69335623 konstatēts paternitātes fakts, ka /Persona A/ ir /datums/ mirušā /Persona B/ dēls, norādot, ka fakts konstatēts /Persona B/ mantojuma lietas kārtošanai. Tiesas nolēmumā ietvertas ziņas par to, ka /Persona A/ bija iesniedzis zvērinātam notāram iesniegumu par /Persona B/ mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās, bet nav varējis iesniegt notāram radniecību apstiprinošu dokumentu.

No Tiesu informācijas sistēmas datiem izriet, ka 2024. gada 28. februārī /Persona A/ Kurzemes rajona tiesā cēlis prasību pret /Persona C/, lūdzos atzīt par spēkā neesošu zvērinātas notāres Ilzes Rozes 2021. gada 30. jūnijā atbildētājam izsniegto mantojuma apliecību, reģistrācijas Nr. 822 un atzīt prasītāja mantojuma tiesības uz ½ daļu no visa /Persona B/ atstātā mantojuma. Ar tiesas 2024. gada 6. marta lēmumu ierosināta civillietā Nr. C69225324, kura vēl nav izskatīta.

Savukārt 2024. gada 21. oktobrī (gandrīz 8 mēnešus pēc civillietas Nr. C69225324 ierosināšanas) /Persona D/ Kurzemes rajona tiesā cēlusi prasību pret /Persona C/, lūdzos atzīt par spēkā neesošu zvērinātas notāres Ilzes Rozes 2021. gada 30. jūnijā atbildētājam izsniegto mantojuma apliecību, reģistrācijas Nr. 822 un atzīt /Persona D/ mantojuma tiesības uz ½ daļu no visa /Persona B/ atstātā mantojuma.

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka /Persona D/ prasības celšanas brīdī viņa un /Persona A/ dažādās civillietās vienlaikus pretendēja uz /Persona B/ mantojuma daļu, kuru abi izprasīja no vienas atbildētājas /Persona C/, uz ko pamatoti norādīts arī protestā.

Proti, strīds par tiesībām uz /Persona B/ mantojumu ir starp personām, kurām, kā /Persona B/ mantiniekiem atbilstoši Civillikuma 404. panta 1. punktam, ir vienlīdzīga tiesības uz mantojuma daļu pēc likuma.

[5.3] No 2025. gada 12. marta tiesas sēdes audioieraksta [00:05:39] nepārprotami izriet, ka par /Persona A/ celto prasību un civillietas Nr. C69225324 ierosināšanu tiesai izskatāmajā lietā bijis zināms. Minētais fakts citastarp bija norādīts arī prasībā (sk. *lietas 5.-6. lpp.*).

Lai gan 2025. gada 12. marta tiesas sēdē tiesa mēģinājusi noskaidrot jautājumu par iespējamu lietu apvienošanu, taču nebija kritiski izvērtējusi pušu sniegtās atbildes (sk. *audioieraksta [00:06:14-00:06:43], [00:08:00-00:08:18]*) un nebija veikusi Civilprocesa likumā 134. panta otrajā daļā paredzētās darbības civillietu apvienošanai, lai veicinātu abu lietu ātrāku un precīzāku izskatīšanu, tādējādi pieļaujot minētās tiesību normas pārkāpumu.

Senāts atzīst, ka minēto apsvērumu dēļ spriedums ir atceļams, un lieta nododama jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā citā sastāvā, nevērtējot pārējos protestā norādītos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 485. pantu un 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

Kurzemes rajona tiesas 2025. gada 13. marta spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai Kurzemes rajona tiesā citā sastāvā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore K. Zīle Senatore S. Osipova Senatore M. Senkāne